

Balzereit úr, korunk egyik varázsfogalma a „reziliencia”, a rugalmas ellenállási képesség: mindenütt dicshimnuszokat zengenek róla. Mi kifogása van e fogalom ellen?

Ami annyira bosszant, amikor hallgatom azokat az embereket, akik a rezilienciáról beszélnek, az a meggondolatlan optimizmus, ami sugárzik belőlük. Nem veszik figyelembe azt, ami a társadalomban szükségképpen szenvedést okoz. Számukra nem vetődnek föl a hatalom és az uralkodás, a társadalmi kirekesztés kérdései. Tekintetük csak az egyénre irányul, akinek meg kell erősítenie terhelhetőségét, hogy boldog és sikeres legyen. Ez némiképp örültség abban a világban, amely tele van a versengés és a tehetetlenség helyzeteivel. És örült dolog, tekintettel az egyén végessé- gére is. És ez a meggondolatlan optimizmus nem szünteti meg annak szükségességét sem, hogy fájdalmasan foglalkoznunk kell saját halandóságunkkal.

Tudna példát mondani?

Hirtelen ötletként egy az USA-ból vett eset jut eszembe: Az egykori elnökjelölt, a 81 éves *John McCain* végstádiumú rákos volt. *Mike Pence* alelnök ezt írta róla a Twitteren: „John McCain harcos ember, és ezt a harcot is meg fogja nyerni.” *Barack Obama* pedig megüzente neki: „A rák nyilvánvalóan nem tudja, kivel akasztott tengelyt. Fűtsd be neki a poklot, John!” Az egészségnek ez a felfogása nem tartalmazza az engedélyt arra, hogy gyengék legyünk, és hiányzik belőle annak belátása is, hogy valamennyiünk létezése mindig véges és törekeny. Itt az egészségért folytatott értelmetlen harcért szállnak síkra ahelyett, hogy a lehető legébe- rebb módon foglalkoznának saját mulandóságukkal. McCain persze aztán hamarosan meg is halt.

Vagyis az egészség mintegy kötelezővé válik?

Igen. Már nem csupán kívánatos állapot, hanem kívülről nekünk szegezett norma. Szakadatlanul meg

kell követelni és elő kell állítani, minden egyes polgár fokozott „ön- gondoskodása” révén is.

„Rezilienciáról” a fejlődéslelektanban beszéltek először: Emmy Werner Hawaiiin olyan lányokat vizsgált, akik a lehető legrosszabb körülmények között nőttek föl, mégis jól fejlődtek...

Igen, ő egészen pontosan szem- ügyre vette ezt: Mi a legfontosabb abból a szempontból, hogy a leg- rosszabb viszonyok között is egész- ségesek maradhassunk? És arra jutott: Jó kapcsolatokra van szükség – olyan emberekre, akik közel áll- nak hozzánk, olyan emberekre, akikre rábízhatjuk magunkat, olyan emberekre, akik támogatnak minket abban, amit szeretnénk.

Mi következik ebből?

Azt a következtetést vonhatnánk le, hogy meg kell erősíteni az olyan tevékenységeket, mint az ifjúsági szociális munka vagy a családi se- gélyszolgálat, hogy a nehéz feltéte- lek között felnövő gyerekek olyan ajánlatokat kapjanak, amelyek to- vábbségítik őket. Történni azonban valami más történt: Azokból a meg- figyelésekből, amelyeket konkrét emberek konkrét életrajzi tapaszta- latairól szereztek, minden ember viselkedésére vonatkozó, általánosí- tott szabályokat vontak le. A logi- kában ezt naturalista hibás követ- keztetésnek hívják: abból, ami meg- történhet, arra következtetnek, ami- nek meg kell történnie. Konkrét személyek megfigyelt ellenállási képességéből norma lett – a re- ziliencia –, és most tessék minden- kinek szépen megfelelni ennek.

Miért hibás dolog ez? Hiszen nagyon is kézenfekvőnek hangzik.

Mégis hamis. Olyan tulajdon- ságként beszélnek a rezilienciáról, amely állítólag boldoggá és műkö- dőképessé teszi az embert, föltéve, hogy az illető fölfedezte magában, és kifejlesztte. Ha így használjuk a re- ziliencia fogalmát, akkor sok olyan elem vész el belőle, ami döntő a társadalom megfelelő megértése szempontjából. Ekkor az egyént felelőssé lehet tenni azért, hogy

önállóan bírja ki pont azoknak a feltételeknek a következményeit, amelyektől szenved! Ezáltal jönak és megkerülhetetlennek feltételez- zük a társadalmi feltételeket, és végérvényesen nem lehet már meg- kérdőjelezni őket: Nekem kell al- kalmazkodnom, ha rugalmas ellen- állási képességgel bíró ember aka- rok lenni. Ez valóban dühít engem! Ez a koncepció felvilágosodáselle- nes és értelemellenes, mert végső soron egyfajta „készséges gépnek” tekinti az embert.

Hogyan lehet az, hogy mégis olyan vonzó?

Mivel látszólag nem a hiányos- ságokról, hanem az erőforrásokról van szó. Ez kellemesen és barátság- osan hangzik. Mintha az emberben létezne egy különleges képesség, egy titkos szupererő! Ebből varázslat fakad, mágikus hatása van. És az emberek tucatjával vásárolják a tanácsadó iratokat, és tudni akarják, hogy végül is megerősödött-e ben- nük ez a pozitív képesség.

Nem rég jártam egy kongresszu- son, amelyen arról volt szó, hogy meditáció révén hogyan válhatunk rugalmasan ellenállóbbakká. Mi rossz van abban, ha az emberek jól gondoskodnak magukról?

Jól gondoskodni magunkról elvi- leg jó dolog. Jól gondoskodni ma- gukról azért, hogy ne érezzük többé azokat a társadalmi szorongásokat, amelyekről tudomásunk van, hamis dolog. Mert a világban létező kel- lemetlen érzéseket megfelelően hangsúlyoznunk kell. Tehát nagyon is gyakorolhatom a meditációt, vagy antistressz-tréningeken vehetek részt, de másfelől tanulhatok is, és elgondolkodhatom például a szoci- álpolitikáról vagy a menekültpoliti- káról. De legalább tegyem a mind a kettőt.

A „reziliens”, „rugalmasan el- lenálló” kifejezés eredetileg az anyag tudományából származik...

Igen, de igencsak ostoba dolog emberi cselekvéseket az anyag tu- lajdonosságaihoz azonosítani. A ter- mészettudományokban okról és hatásról beszélünk. De ha meg aka-

rom érteni, mi határozza meg az emberi együttélést, akkor ez nem elég. Akkor tudni akarom azt is, milyen értelmet adnak emberek az életüknek, milyen célokat követnek, milyen elvárásaik vannak egymás iránt. Ha azonban elfogadom, hogy az ember olyasmi, mint a keljfeljancsi, akkor még az sincs beütemezve, hogy fogalmat alkossak arról, pontosan milyen behatás vert le épp most. És az sincs beütemezve, hogy elmozduljak a helyemről. A keljfeljancsi csak egyetlen mozgást képes végrehajtani – lebukni, és ismét felállni. Ez megfelelő, jó kép lenne az emberre alkalmazva?

Ennek ellenére csaknem lehetetlen megszabadulni ettől a fogalomtól. Vagy?

Elterjedése határozottan erősödik. Függetlenül attól, hogy az éghajlatváltozásról, a szegénységről vagy a városiasodásról van e szó, a rugalmas ellenállási képesség fogalma egyre inkább fölváltja a fenntarthatóság fogalmát. A fenntarthatóság arra irányult, hogy ne használjunk el több forrást, mint amennyi rendelkezésre áll. A reziliencia viszont már mindig beárazza a jövő-

beli katasztrófát. Ezért aztán egyre inkább olyan elképzeléseket vitatnak meg, amelyek arra irányulnak, hogy fitté tegyék az embereket az egyre nehezebbé váló túlélési harc számára. Az Európai Unió feladatterveiben egyre sürűbben esik szó arról, hogy föl kell készíteni az embereket a külső „sokkokra és stresszt okozó tényezőkre”. Értsd: az éhezésre, a természetiesésre és a szárazság okozta katasztrófákra.

Ez cinikusan hangzik!

Ez cinikus. És ez a gondolat áll mögötte: Hogyan tudunk rávenni egy népeiséget arra, hogy képes legyen kibírni az éhséget, a szomjúságot és a háborús eseményeket anélkül, hogy kétségbeesne, éhen halna vagy polgárháborúba vonulna. Ebben az összefüggésben különösen bizarrok a nemzetközi segélyezésben használt „rezilienciamérő eszközök”; ezek például arról adnak tájékoztatást, milyen fokú éhezéssig kell ellenállóerőt kialakítani; ezt a határt még el nem érve nem számíthatnak külső segítségre.

Mit jelent a reziliencia, mondjuk, az éghajlatváltozással kapcsolatban?

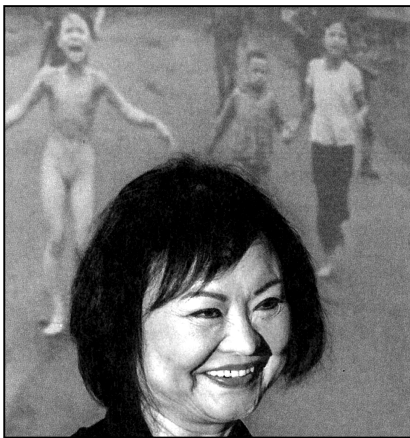
A politikai szereplők megemelik a gátakat. Megszervezik a népeiség kivándorlását, vagy legalábbis mindig belekalkulálják. Bangladesben ráveszik a tyúktenyésztőket arra, hogy kacsát tenyesszenek. Ez nem vicc, hanem komoly intézkedés! Tényleg nem a pusztító viszonyok helyesbítéséről van már szó, hanem arról, hogy a lehető legolcsóbban hozzáidomítsák az embereket a pusztulás fokozódó folyamatához.

Az utolsó kérdés: A harc egy jobb világért sok erőt emészt föl, és időnkint csalódást keltő. Következésképp nem éppen az elkötelezett embereknek lenne-e szükségük rezilienciára, „rugalmas ellenállási képességre”?

Az elkötelezett embereknek olyan helyzetekre van szükségük, amelyekben megoszthatják egymással rossz érzéseiket, közösen jól oda tudnak figyelni a dolgokra, türelmesen el tudnak gondolkodni, és nem hagyják, hogy bolondot csináljanak belőlük. Ha Ön ezt a reziliencia fogalmával akarja visszaadni – szívesen benne vagyok.

Andrea Teupke

Forrás: Publik-Forum, 2018/24

Egy vékony, jajgató, meztelen kislány. Mezítláb rohan az aszfalton, kezei gyámoltalanul kitérve. Napalmtalálat érte. A fénykép, amelyet egy hadifotós készített 1972-ben **Khim Puc Phan**ról, bejárta világot, a szörnyű vietnami háború szimbólumává vált, és döntően hozzájárult az e háborúval kapcsolatos vélemények megváltozásához és a tiltakozáshoz e háború ellen.

Azok a fájdalmak, amelyeket a napalmbomba okozott akkor **Khim Puc Phannak**, a mai napig sem szűntek meg. 47 évvel a történetek után még mindig szenved azoktól az égési sérülésektől, amelyeket az égő, nyúlós anyag okozott a hátán és az egyik karján. Két évig feküdt

A napalm-kislány

kórházban, számtalan műtetet szenvedett el. A sebhelyek gyakran még ma is úgy égetik, mint a tűz. De ma meglepően vidáman áll előttünk: egy 55 éves, fekete hajjú, ápolt, mosolygó nő, aki mintha egy másik világból jött volna.

Drezdában 2019. február 11-én a *Nemzetközi Békédíjjal* tüntették ki **Khim Puc Phant**.

„Amikor egyedül vagyok, kerülöm ezt a fényképet, de segítségével a békéért tudok dolgozni”, mondja ő, aki a „napalm-kislányként” vált a kollektív emlékezet részévé. Tíz évig tele volt gyűlölettel, keserűséggel és negatív gondolatokkal, míg a saigoni könyvtárban föl nem figyelt a kereszténységre. A Biblia üzenete segített neki abban, hogy „másképp bánjon a sérülésekkel, a fájdalmakkal és a kínokkal”, és megtalálja a reményt, a szeretet és a megbocsátás útját.

Khim Puc Phan gyógyszerészetet és nyelveket tanult Kubában, és ott ismerte meg férjét, **Bui Huy Toánt**. „Nem hittem volna, hogy egy férfi még szeretni tud engem, és feleségül vesz”, mondja. „Azt gon-

doltam, soha nem élhetek már normális életet.” Férjével együtt Kanadába ment, ahol politikai menedéket kaptak, és mindmáig otthon érzik magukat. Két egészséges fiúgyermekük születését is csodaként élte meg.

A sebzett nő elhatározta, hogy nem lesz többé „a háború áldozata”, és „a háborús életből a béke életét hozza létre”. Húsz évvel ezelőtt létrehozta a *Kim Phuc Foundation*-t, azt az alapítványt a háborúban megsérült gyermekek számára, amely iskolákat, árvaházakat és orvosi intézményeket támogat az egész világon. „A jóakarát nagykövete” lett az UNESCO keretében. Legutóbb létrehozott egy gyermekkönyvtárat abban a faluban, amelyben a napalmbomba eltalálta őt. A díjátadó résztvevőinek elmondott üzenete így hangzott: „Ha egy ilyen élmény után még egy kislány is képes megtanulni a szeretetet, a reményt és a megbocsátás képességét, akkor mindenki képes rá.”

Eva-Maria Lerch

Forrás: Publik-Forum, 2019/4